

DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET

Dr. Zeynep KORKMAZ
Hacettepe Üniversitesi
zeyneptuncorkmaz@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4145-6368

Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK
Gazi Üniversitesi
fahri@gazi.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0497-1045

Prof. Dr. Özlem BAŞ
Hacettepe Üniversitesi
ozlembas@hacettepe.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0716-103X

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 18.10.2025

Revize Tarihi: 15.12.2025

Kabul Tarihi: 19.12.2025

Atf Bilgisi: Korkmaz, Z., Tamizyürek, F. ve Baş, Ö. (2025). Dede Korkut Hikâyelerinde toplumsal cinsiyet. *Ahi Bilge Eğitim Dergisi (ABED)*, 6(2), 81-93.

ÖZ

İnsanlık tarihi boyunca toplumsal yaşamın en önemli yapı taşlarından biri olan edebî eserler, toplumun değerlerini, inançlarını ve kültürel kodlarını yansıtan önemli metinler olmuştur. Bu metinlerin başında gelen Dede Korkut Hikâyeleri, Türk kültürünün sosyal yapısını, aile ilişkilerini ve cinsiyet rollerini yansıtan temel kaynaklardan biridir. Toplumsal cinsiyet, bireyin biyolojik cinsiyetine toplum tarafından yüklenen roller, sorumluluklar ve beklentiler bütünü olarak tanımlanmakta; edebî eserlerde ise kadınlık ve erkeklik kimliklerinin inşasında belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, Dede Korkut Hikâyeleri toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınmış ve on iki hikâyenin tamamı doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmanın verilerini, hikâyelerde yer alan karakterlerin söylemleri, üstlendikleri görevler ve toplumsal statülerine ilişkin anlatılar oluşturmaktadır. Bulgular, kadın karakterlerin annelik, sadakat, fedakârlık ve aile içi sorumluluklarla, erkek karakterlerin ise genellikle güç, kahramanlık, savaşçılık ve liderlik gibi rollerde ön plana çıktığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, bazı kadın karakterlerin cesaret, akıl yürütme ve karar verici olma gibi özelliklerle geleneksel kalıpların dışına çıktıkları da görülmüştür. Sonuç olarak, Dede Korkut Hikâyeleri toplumsal cinsiyet rollerini hem pekiştiren hem de zaman zaman dönüştüren yönleriyle, Türk toplumunun kültürel belleğinde toplumsal cinsiyet algısının tarihsel temellerini anlamada önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut Hikâyeleri, kültür, toplumsal cinsiyet, Türk kültürü.

GENDER PERSPECTIVES IN THE DEDE KORKUT TALES

ABSTRACT

Throughout human history, literary works-one of the most significant cornerstones of social life-have served as important texts reflecting the values, beliefs, and cultural codes of societies. Among these, The Book of Dede Korkut stands as one of the primary sources portraying the social structure, family relations, and gender roles within Turkish culture. Gender is defined as the set of roles, responsibilities, and expectations assigned to individuals by society based on their biological sex, and in literary works, it emerges as a key factor shaping the construction of femininity and masculinity. In this study, The Book of Dede Korkut was examined within the context of gender, and all twelve stories were analyzed using the document analysis method. The data of the study consist of the statements of the characters, their assigned roles, and the narratives related to their social status. The findings reveal that male characters are generally depicted in roles emphasizing strength, heroism, warrior identity, and leadership, whereas female characters are represented through motherhood, loyalty, self-sacrifice, and domestic responsibilities. However, it was also observed that some female characters transcend traditional patterns by exhibiting qualities such as courage, reasoning, and decision-making. In conclusion, The Book of Dede Korkut can be regarded as an important source for understanding the historical foundations of gender perception in Turkish cultural memory, as it both reinforces and occasionally transforms gender roles.

Keywords: Culture, gender, The Book of Dede Korkut, Turkish culture.

Giriş

İnsan, varoluşundan beri çevresiyle ilişki kurma, deneyimlerini anlamlandırma ve başkalarına aktarma ihtiyacını büyük ölçüde dil aracılığıyla karşılar; konuşma yetisi bu bakımdan insanı diğer

canlılardan ayıran ayırt edici bir niteliktir. Dil yalnızca iletişimi mümkün kılan bir araç değil, aynı zamanda toplumsal belleğin taşıyıcısı ve kültürel sürekliliğin kurucu unsurudur (Ergin, 2003). Bu nedenle dil, toplumun değişen koşullarıyla birlikte dönüşürken, toplum da dili biçimlendirir; iki yönlü bu etkileşim hem düşünme biçimlerine hem de toplumsal rollerin inşasına yansır (Sapir, 1985). Toplumdilbilim tam da bu kesişimde, dilin toplumsal farklılaşmalarla -sınıf, kuşak, ideoloji ve özellikle toplumsal cinsiyet- nasıl örüntülendiğini çözümleme imkânı sunar (Dökmen, 2010).

Toplumsal cinsiyet, kadınlık ve erkeklik hallerinin yalnızca biyolojik farklılıklara indirgenemeyeceğini; tersine, tarihsel ve kültürel bağlamlarda kurgulanan rol, beklenti ve normlarla belirleneceğini vurgular (Butler, 1990; Oakley, 1972). Aile, eğitim ve din gibi kurumlar aracılığıyla erken yaşlardan itibaren içselleştirilen bu normlar, gündelik dildeki kalıp yargılarla da pekiştirilir (Wiesner-Hanks, 2020). Bu çerçevede kadın ve erkeğe atanan “özel alan/ev içi” ve “kamusal alan/dış dünya” ayrımı, ataerkil yapıların sürekliliğini destekleyen başlıca ideolojik düzeneklerden biri olarak işler (Berktaş, 2021; Saraçgil, 2005). Dolayısıyla toplumsal cinsiyetin kültürel olarak kurulduğu ve zamanla değişebilir olduğu, farklı toplum ve dönemlerde farklı rol tasarımlarının ortaya çıktığı kabul görür (Yuval-Davis, 2016).

Edebî anlatılar, bir toplumun değer dünyasını, gündelik pratiklerini ve cinsiyet rejimini dil üzerinden somutlaştıran birer sosyo-kültürel aynadır (Doğan, 2009). Türk sözlü kültürünün başyapıtlarından Dede Korkut Hikâyeleri, Oğuz toplumunun yaşam biçimini, töre anlayışını, aile ilişkilerini ve kahramanlık ideallerini dile ve kurguya taşıyan temel kaynaklardan biridir (Ergin, 2003; Torun, 2011). Hikâyeler, yalnızca tarihsel-kültürel bilgi sunmakla kalmaz; kahramanlık, sadakat, namus, itaat, akıl ve cesaret gibi değerleri cinsiyetli roller üzerinden örnekleyerek aktarır (Yalçın ve Şengül, 2004). Bu yönüyle metinler, kadınlık ve erkeklik temsillerinin nasıl kurulduğunu, hangi davranış örüntüleriyle meşrulaştırıldığını ve nerelerde kırıldığını izlemeye imkân sunar (Karaşah, 2006).

Alan yazın, toplumsal cinsiyet rollerinin kültürel inşa sürecinde kalıp yargılar ve rol beklentilerinin belirleyiciliğine işaret eder; kadın ve erkeğin “doğal” kabul edilen mevkilerinin, tekrar eden pratiklerle norm haline geldiği vurgulanır (Cornell, 2016; Eşitti, 2020). Dede Korkut anlatılarında görülen annelik, eşlik, bilgelik ve arabuluculuk gibi kadın rollerinin; savaşçılık, liderlik, soyun sürdürülmesi ve kamusal temsil gibi erkek rollerinin dil ve kurgu düzeyinde nasıl dağıtıldığını haritalamak, bu normların tarihsel köklerini görünür kılacaktır (Ergin, 2003; Torun, 2011).

Bu araştırmanın amacı, Dede Korkut Hikâyelerinde toplumsal cinsiyet rollerinin dilsel ve anlatsal göstergeler üzerinden nasıl kurulduğunu ortaya koymaktır. Çalışma, on iki hikâyenin tamamını kapsamakta ve metinler nitel araştırma deseninde doküman analizi yöntemiyle çözümlenmektedir; böylelikle karakter söylemleri, anlatıcı müdahaleleri, eylem örgüleri ve atasözü/deyim kullanımları gibi birimler sistematik biçimde incelenmiştir.

Bu çalışmanın kuramsal katkısı iki temel boyutta değerlendirilebilir. İlk olarak, Dede Korkut Hikâyeleri’nde kadın ve erkeklere atfedilen rollerin ve değerlerin dilsel göstergeler aracılığıyla sistematik biçimde çözümlenmesi, geçmiş dönemlerdeki toplumsal cinsiyet düzenlerinin nasıl inşa edildiğini ortaya koymakta ve bu bağlamda toplumdilbilim ile kültürel çalışmalar arasında bir köprü işlevi görmektedir. İkinci olarak ise, hikâyelerde kimi kadın kahramanların akıl, cesaret ve karar verme becerileriyle öne çıkması ya da bazı erkek figürlerin kırılganlık ve duygusal yönleriyle betimlenmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin yalnızca kalıplaşmış özelliklerden ibaret olmadığını; aksine, toplumsal bağlam içinde tartışmaya açık ve dönüştürülebilir bir yapı taşıdığını göstermektedir.

Dolayısıyla bu araştırma, Dede Korkut Hikâyelerindeki toplumsal cinsiyet rollerini tarihsel ve kültürel bağlamda inceleyerek, günümüz eğitim programlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı içeriklerin geliştirilmesine katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesi “Dede Korkut Hikâyeleri’nde toplumsal cinsiyet rollerin nasıl yansıtılmıştır?” olarak belirlenmiştir. Problem cümlesi çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Dede Korkut Hikâyeleri'nde kadın karakterlere hangi toplumsal roller atfedilmektedir?
2. Dede Korkut Hikâyeleri'nde erkek karakterlere hangi toplumsal roller atfedilmektedir?
3. Hikâyelerde kadın ve erkek karakterlerin özel alan (ev, aile, annelik vb.) ve kamusal alan (savaş, liderlik, kahramanlık vb.) bağlamındaki görevleri nasıl yansıtılmaktadır?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, verilerin toplanması ve çözümlenmesi başlıklarına yer verilmektedir.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, Dede Korkut Hikâyelerinde yer alan toplumsal cinsiyet göstergelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmış; hikâyelerden elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Doküman analizi, araştırmalarda doğrudan gözlem veya görüşme yapılmadığı durumlarda yazılı, basılı ya da görsel materyallerin sistemli bir şekilde incelenerek veri elde edilmesini sağlayan nitel bir yöntemdir. Bu yöntem, araştırma sorularına yanıt bulmayı, farklı veri kaynaklarından elde edilen bulguları desteklemeyi ve araştırmada oluşabilecek önyargıları azaltmayı amaçlar (Patton, 2002). İçerik analizi ise, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamayı sağlayan analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışma, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırma doküman analizi yöntemi ile gerçekleştirildiğinden, herhangi bir insan katılımcı, görüşme, anket ya da deneysel uygulama içermemektedir. Bu nedenle çalışma için etik kurul onayı alınması gerekmemektedir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi

Çalışmanın veri seti, nitel araştırma desenine dayalı doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Araştırmacının örnekleme olarak Dede Korkut Hikâyeleri'nde bulunan on iki hikâye seçilmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen verileri analiz edilirken, öncelikle Dede Korkut Hikâyeleri'nde toplumsal cinsiyetle bağlantılı ifadeler tespit edilmiş ve bu ifadelerden hareketle kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Kodlardan yola çıkılarak temalar oluşturulmuş, söz konusu temaların belirlenmesinde araştırmacının yorumları ile alanyazında yer alan kuramsal çerçeveler bir arada kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin güvenilirliğini sağlamak için analiz süreci titizlikle yürütülmüştür. Öncelikle hikâyelerden çıkarılan kodlar ve temalar araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenmiş, daha sonra karşılaştırılarak tutarlılık kontrolü yapılmıştır. Görüş farklılıkları üzerinde tartışılarak uzlaşa sağlanmış ve kodlamalara son şekli verilmiştir. Böylece kodlayıcılar arası uyum pekiştirilerek çalışmanın iç güvenilirliği artırılmıştır. Bunun yanı sıra, bulguların geçerliğini desteklemek amacıyla hikâyelerden doğrudan alıntılara yer verilmiş, ortaya konulan temaların metinle ilişkisinin açıkça görülmesi sağlanmıştır. Ayrıca analiz süreci ayrıntılı biçimde raporlanarak çalışmanın şeffaflığı ve tekrar edilebilirliği güvence altına alınmıştır.

Araştırma Etiği

Çalışmada incelenen veriler, tamamen kamuya açık edebî metinlerden (Dede Korkut Hikâyeleri) elde edilmiştir; hiçbir kişisel veya kurumsal veri toplanmamış ya da işlenmemiştir. Bu nedenle etik izni alınmamıştır. Araştırmada kullanılan tüm kaynaklar, alıntılar ve edebî materyaller akademik ve telif hakları düzenlemelerine uygun biçimde kaynakçada belirtilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Dede Korkut Hikâyeleri'nde kadın karakterlere atfedilen toplumsal roller temasına ilişkin bulgu ve yorumlar

Tablo 1'de Dede Korkut Hikâyeleri'nde kadın karakterlere atfedilen toplumsal rollere ilişkin veriler kavramsal bütünlük sağlanması amacıyla kategori ve kodlara ayrılarak sunulmuştur.

Tablo 1.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde Kadın Karakterlere Atfedilen Toplumsal Rollere İlişkin Veriler

Kategori	Kod
Aile ve annelik rolü	Doğurganlık, çocuk yetiştirme, soyun devamını sağlama, evin düzenini koruma
Eş ve Sadakat Rolü	Eşine bağlılık, fedakârlık, evliliği koruma, aile birliğine hizmet
Fedakârlık ve Dayanıklılık Rolü	Sabır, sadakat, cefakârlık, aile için kendinden vazgeçme.
Arabulucu ve Barış Sağlayıcı Rol	Toplumsal çatışmalarda denge unsuru olma, uzlaştırıcı tavır, akıl verici.
Güzellik ve Zarafet Rolü	Dış görünüş, cazibe, evlilikte belirleyici unsur olma, "namus"un temsilcisi.
Geleneksel Kalıpları Aşan Roller	Savaşçılık, stratejik akıl, cesaret, liderlik.

Yapılan doküman analizi sonucunda Dede Korkut Hikâyelerinde kadın karakterlerin toplumsal cinsiyet bağlamında aile ve annelik, eş ve sadakat, fedakârlık ve dayanıklılık, arabuluculuk ve barış sağlama, güzellik ve zarafet ile cesaret ve akıl yürütme rollerinde ön plana çıktıkları belirlenmiştir. Öncelikle kadınların annelik ve bakım rollerinin hikâyelerde temel bir toplumsal görev olarak yansıtıldığı görülmektedir. Kadınlar, çocuk doğuran, büyüten ve ailenin devamlılığını sağlayan figürler olarak kurgulanmıştır. Deli Dumrul Boyu'nda annenin oğluna hitaben söylediği sözler bu rolün en belirgin örneklerindendir:

"Ay oğul, ey oğul, izzetli oğul! Dokuz ay karnımda götürdüğüm oğul! Onuncu ayında dünyaya getirdiğim oğul! Ak sütümü emzirdiğim, omuzumda gezdirdiğim oğul! ... Dünya şirin, can tatlı! Canıma kıyamam."

Kadın karakterler aynı zamanda eş ve sadakat rolüyle de tanımlanmıştır. Özellikle eşine bağlılık, aile onurunu koruma ve ailenin bütünlüğünü sürdürme görevleri kadınlara yüklenmiştir. Salur Kazan'ın Esir Düştüğü Boyda Burla Hatun'un sözleri, eşine olan bağlılığını ve aynı zamanda toplumun "namus" anlayışını yansıtmaktadır:

"Oğul, iki arada bir derede kaldım. Ne edeyim, neyleyim? Can ciğer paresi oğlumun etini mi yiyeyim; yoksa pis dinli kâfirin döşeğine girip Bey Kazan'ımın namusunu mu çiğneyeyim?" Burla Hatunun bu sözleri ayrıca; kadının hem anne olarak çocuğunu koruma sorumluluğunu hem de eşine ve ailesine karşı duyduğu sadakat yükümlülüğünü yansıtmaktadır. Bu anlatımda kadın, bireysel duyguları ile toplumsal değerler arasında sıkışmış; bir yandan anne olarak evladını yaşatma arzusu, diğer yandan eşine sadakat ve namusunu koruma zorunluluğu arasında kalmıştır. Bu durum, hikâyelerde kadın karakterlere yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinin yalnızca özel alanla sınırlı olmadığını, aynı zamanda aile içi ve toplumsal düzenin devamlılığını sağlama sorumluluğuyla bir tür denge unsuru olarak konumlandırıldıklarını ortaya koymaktadır.

Bunun yanı sıra kadınların arabulucu ve yol gösterici bir işlev üstlendikleri de görülmektedir. Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyunda annenin oğluna hitaben söylediği öğütler, kadının yalnızca ev içi rollerle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda toplumsal uyumu sağlayıcı ve yönlendirici bir konuma da yerleştirildiğini göstermektedir:

“Ağzın için öleyim oğul! Dilin için öleyim oğul! ... Durma oğul, durma! Herkesten ileri var. O yiğide yetiş. Karşısında el bağlayıp selam ver. Elini öp, boyuna sarıl. ‘Ağam, kardeşim!’ de.”

Ayrıca bazı kadın kahramanların geleneksel kalıpları aşan rollere sahip olduğu tespit edilmiştir. Bamsı Beyrek Boyunda Banı Çiçek karakteri, savaş meydanında erkeklerle aynı güçte mücadele ederek erkeksi cesaret ve kahramanlık nitelikleriyle öne çıkar:

“İkisi birden atlanmış. Sanki ikisi birden kanatlanmış. Banı Çiçek yel gibi esmiş. Bamsı Beyrek sel gibi akmış... Kız, oğlanı kaldırıp yere vurmak için çok çabalamış. Gelgelelim, vuramamış. İkisinin gücü birbirine denk imiş.”

Ayrıca, Banı Çiçek’in hem güzelliği hem de zekâsıyla Beyrek’i etkilemesi ve ondan etkilenmesi, kadının yalnızca pasif bir figür değil, aynı zamanda etkin bir özne olarak da konumlandırıldığını ortaya koyar:

“Banı Çiçek’in kanı alevlenmiş. Bir anda aklı başından gitmiş. Oğlanın hünerini göreyim derken Beyrek’e sevdalanmış. Güç bela kendini toparlayıp karşısına dikilmiş. Beyrek de Banı Çiçek’i görür görmez yüreğine ateş düşmüş, gönlü kaynamış. Göz göze gelince gönlüne seveda düşmüş, aklı başından gitmişti.”

Burla Hatun ise eşinin esareti karşısında yalnızca bir anne değil, aynı zamanda güçlü, dirayetli ve mücadelecı bir kadın olarak temsil edilmektedir. Bu durum, kadın karakterlerin toplumsal normların ötesine geçen, aktif kahramanlık ve liderlik rollerini de üstlenebildiklerini göstermektedir.

Dede Korkut Hikâyeleri’nde erkek karakterlere atfedilen toplumsal roller temasına ilişkin bulgu ve yorumlar

Tablo 2’de Dede Korkut Hikâyeleri’nde erkek karakterlere atfedilen toplumsal roller temasına ilişkin veriler kavramsal bütünlük sağlanması amacıyla kategori ve kodlara ayrılarak sunulmuştur.

Tablo 2’ de Dede Korkut Hikâyeleri’nde erkek karakterlere atfedilen toplumsal rollere ilişkin veriler tematik olarak sınıflandırılarak sunulmuştur.

Tablo 2.

Dede Korkut Hikâyeleri’nde Erkek Karakterlere Atfedilen Toplumsal Rollere İlişkin Veriler

Kategori	Kod
Hanlık/otorite ve toplumsal düzen	Statüye göre ayırım; itibarın erkek evlâtlarla ölçülmesi, toy/ganimet dağıtımı
Yiğitlik–kahramanlık/bedensel güç	Meydan okuma, düşman/kâfirle savaş, tekil kahramanlık, canavarı alt etme
Soyun devamı/babalık–oğulluk ilişkisi	Oğul sahibi olma baskısı, ataerkil aktarım
Hiyerarşi–itaat	Emre uyma, otorite önünde yer bilme, saygı
Rekabet ve kıskançlık	Entrika, iftira, güç çekişmesi (baba–oğulu karşı karşıya getiren “adamlar”)
Onur/namus–merhamet–bağışlama	Aile onurunu koruma; baba–oğul bağıını kurtarma; affedicilik

Yapılan doküman analizi sonucunda *Dede Korkut Hikâyeleri’nde* erkek karakterlerin toplumsal cinsiyet bağlamında ağırlıklı olarak; hanlık ve otorite, yiğitlik ve kahramanlık, soy devamı ve babalık, hiyerarşi ve itaat, rekabet ve kıskançlık ile onur, namus ve bağışlama rollerinde ön plana çıktıkları tespit edilmiştir. Erkekler, toplumun lideri ve düzen kurucusu olarak görülür; Bayındır Han’ın toyda “Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa, oğlu kızı olmayanı kara otağa indirin” emri, erkek evlât sahibi olmanın itibar ve güçle özdeşleştirildiğini göstermektedir. Bayındır Han’ın

düzenlediği toyda, beylerin çocuklarına göre farklı muamele görmesi, erkek evlâda duyulan toplumsal ihtiyacı gözler önüne serer:

“Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa buyur edin... Oğlu kızı olmayanı ise getirip kara otağa indirin... Oğlu kızı olmayanı Allah hor görmüştür, biz de hor görürüz!”

Bu ifade, toplumda erkek evlat sahibi olmanın yalnızca bireysel değil, aynı zamanda beylik onuru ve sosyal konumla özdeşleştirildiğini göstermektedir.

Kahramanlık ve yiğitlik, erkekliğin en belirgin göstergeleridir; *Boğaç Han Boyu*’nda Boğaç’ın azgın boğayı yenmesiyle *“Oğul atanın sırrıdır... Devletli oğul ocağının korudur”* denilerek onun toplumsal kabulü pekiştirilmiştir. Erkeklerle aynı zamanda soyunu sürdürme ve babalık sorumluluğu yüklenmiş, Dirse Han’ın çocuksuzluk nedeniyle toplum önünde aşağılanması bu rolün önemini açıkça ortaya koymuştur: *“Çocuğumun olmamasının kusuru ya bendendir ya da hatunumdandır! Niye Hakk teâlâ bize de nur topu gibi bir evlat vermez?”*. Toplumsal hiyerarşi içinde oğlun babasına kayıtsız şartsız itaat etmesi beklenmiş, *“O zamanlar oğul babanın sözünü ikiletmezmiş. Baba sözünü ikiletene oğul demezlermiş.”* ifadesi bu beklentiye yansımıştır. Öte yandan erkekler arasında rekabet ve kıskançlık da toplumsal bir rol olarak öne çıkmakta olduğu anlaşılmakta, Dirse Han’ın adamlarının Boğaç’a iftira atarak baba ile oğulu karşı karşıya getirmeleri bu durumu göstermektedir: *“Böyle oğlan senin neyine gerek. Öldürsene!”*. Bununla birlikte erkek kahramanlar, onur ve bağışlama tutumlarıyla da övülür; Boğaç Han, kendisini öldürmeye çalışan babasını bağışlayarak baba-oğul bağına korur ve toplumda erdemli bir erkek modeli olarak sunulur: *“Baban sana kıydı ise de sen babana kıyma!”*

Dede Korkut Hikâyelerinde erkek karakterlerin baskın toplumsal cinsiyet rollerinden biri de toplumun düzenini sağlamak ve otoriteyi pekiştirmek amacıyla toy düzenlemek ve ganimetleri dağıtmaktır. Bu durum özellikle Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu’nda Bayındır Han’ın beyleri toplaması ve onlara ikramlarda bulunmasıyla görülür. Han, toyun düzenini ve beylerin ağırlanma biçimini çocuk sahibi olup olmamalarına göre belirler:

“Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa buyur edin. Döşeklerini kalın atın. Yemeklerini yağlı yerinden çıkarın. Beylerimi ağırlıklarınca ağırlayın. Oğlu kızı olmayanı ise getirip kara otağa indirin. Altına kara keçe serin. Önüne kara koyun yahnisinden koyun. Yerse yesin. Yemezse kalksın gitsin.”

Bu sahne, erkek liderlerin toplumsal statü dağıtımında güç, cömertlik ve soyun devamı gibi ölçütlerin belirleyici olduğunu göstermektedir. Bayındır Han’ın *“büyük kazanlarla yemek pişirtip, altın tepsilerle ikramda bulunması”*, hem maddi varlığın hem de topluluk üzerindeki nüfuzun erkekler üzerinden sergilendiğini kanıtlamaktadır. Böylece toy ve ganimet dağıtımı, erkek karakterlerin toplumsal cinsiyet bağlamında otorite, güç ve cömertlik rollerini temsil eden bir işlev üstlenmiştir.

Dede Korkut Hikâyeleri’nde erkek karakterlere atfedilen önemli toplumsal rollerden biri de aile onurunu koruma ve namusu savunma sorumluluğudur. Bu rol, özellikle Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu’nda açıkça görülmektedir. Bayındır Han’ın toyunda çocuk sahibi olmayanların *“kara otağa”* indirilmesi üzerine Dirse Han büyük bir utanca kapılır ve toplumsal itibarsızlığını ailesine bağlar. Burada erkekten beklenen, ailesinin ve soyunun onurunu erkek evlâla güçlendirmesidir. Bu anlayış, şu sözlerle ifade edilir:

“Oğlu kızı olmayanı Allah hor görmüştür, biz de hor görürüz!”

Hikâyelerde kadın ve erkek karakterlerin özel alan ve kamusal alan bağlamındaki görevleri temasına ilişkin bulgu ve yorumlar

Tablo 3’de Dede Korkut Hikâyeleri’nde kadın ve erkek karakterlerin özel alan ve kamusal alan bağlamındaki görevleri temasına ilişkin veriler kavramsal bütünlük sağlanması amacıyla kategori ve kodlara ayrılarak sunulmuştur.

Tablo 3’ de Dede Korkut Hikâyeleri’nde kadın ve erkek karakterlerin özel alan ve kamusal alan bağlamındaki görevlerine ilişkin veriler tematik olarak sınıflandırılarak sunulmuştur.

Tablo 3.

Dede Korkut Hikâyeleri’nde kadın ve erkek karakterlerin özel alan ve kamusal alan bağlamındaki görevlerine ilişkin veriler

Kategori		Kod
Özel Alan	Kadın	Annelik ve Bakım, Eş ve Sadakat, Fedakârlık ve Dayanıklılık, Güzellik ve Zarafet
	Erkek	Soyun Devamı ve Babalık, Hiyerarşi ve İtaat, Onur, Namus ve Affedicilik
Kamusal Alan	Kadın	Cesaret ve Akıl Yürütme, Arabuluculuk ve Barış Sağlama
	Erkek	Hanlık ve Otorite, Yiğitlik ve Kahramanlık, Rekabet ve Güç Çekişmesi, Toplumsal Düzeni Sürdürme

Yapılan analizde, Dede Korkut Hikâyelerinde kadın ve erkek karakterlerin toplumsal rollerinin özel alan ve kamusal alan bağlamında farklılaştığı görülmüştür. Kadın karakterler özel alanda öncelikle annelik ve bakım rolleriyle öne çıkmaktadır. Boğaç Han Boyu’nda annenin oğlunun yarasını iyileştirmek için gösterdiği çaba bu rolü açık biçimde yansıtır:

“Ana sütü ile dağ çiçeği yaranın merhemidir.”

Bunun yanı sıra, kadınların eş ve sadakat rollerine bağlılıkları, Salur Kazan’ın Esir Düştüğü Boyu’nda Burla Hatun’un ikilemiyle dile getirilir:

“Oğul, iki arada bir derede kaldım. Ne edeyim, neleyim? Can ciğer paresi oğlumun etini mi yiyeyim; yoksa pis dinli kâfirin döşeğine girip Bey Kazan’ının namusunu mu çiğneyeyim?”

Kadınların fedakârlık ve dayanıklılık yönü ise Deli Dumrul Boyu’nda annenin oğlunu kurtarmak için kendi canını vermeyi istemesiyle somutlaşır. Bunun yanında, güzellik ve zarafet kadınların toplumsal konumunu belirleyen bir ölçüt olarak sunulmuştur. Bamsı Beyrek Boyu’nda Banu Çiçek’in güzelliği ve evliliğe layık görülmesi bu rolü göstermektedir.

Kamusal alanda ise kadın karakterler sadece ev içiyle sınırlı kalmaz, zaman zaman cesaret ve akıl yürütme ile toplumsal kalıpları aşarlar. Bamsı Beyrek Boyu’nda Banu Çiçek’in er meydanında Bamsı Beyrek ile güreşmesi bu bağlamda dikkat çekicidir. Ayrıca kadınların arabuluculuk ve barış sağlama işlevleri, Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu’nda annenin oğluna verdiği öğütlerle görülür: *“Baba ve kardeşinle savaşıma, sabırlı ol.”*

Erkek karakterler özel alanda daha çok soyun devamı ve babalık sorumluluğu ile öne çıkmaktadır. Boğaç Han Boyu’nda Dirse Han, çocuk sahibi olamamanın utancını dile getirirken şöyle der:

“Çocuğumun olmamasının kusuru ya bendendir ya da hatunumdandır! Niye Hakk teâlâ bize de nur topu gibi bir oğul vermez?”

“Oğul atanın sırrıdır. İki gözünün biridir. Devletli oğul ocağının korudur. Devletsiz oğul ocağını kurutur.” İfadesinde de erkeğin baba olarak soyun devamını sağlama ve ocağı ayakta tutma sorumluluğunun, toplumun en önemli değerlerinden biri olarak vurgulanmaktadır.

Ayrıca erkeklere atfedilen hiyerarşi ve itaat rolü, baba-oğul ilişkisi üzerinden ifade edilmiştir:

“O zamanlar oğul babanın sözünü ikiletmezmiş. Baba sözünü ikiletene oğul demezlermiş.”

Onur, namus ve affedicilik boyutunda ise Boğaç'ın yaralı hâlde babasını bağışlaması, erkeklerden beklenen affedicilik erdemini göstermektedir:

“Baban sana kıydı ise de sen babana kıyma!”

Kamusal alanda erkek karakterler otorite ve güç simgeleri olarak görünürler. Bayındır Han'ın toy düzenleyip beyleri konumlarına göre oturtması, hanlık ve otorite rolünü göstermektedir:

“Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa buyur edin... Oğlu kızı olmayanı ise getirip kara otağa indirin.”

Ayrıca, yiğitlik ve kahramanlık erkeklerin en belirgin toplumsal rolüdür. Boğaç Han Boyu'nda Boğaç'ın boğayı öldürmesi bu rolün simgesidir:

“Boğaç, elindeki kara taşla boğanın alnının ortasına öyle bir indirmiş ki bin batmanlık boğa geri geri gitmiş... Sonunda boğayı bir solukta haklamış.”

Bunların yanı sıra, erkekler arasında rekabet ve güç çekişmesi önemli bir dinamiktir. Dirse Han'ın kırk yiğidinin, baba ile oğlu karşı karşıya getirmek için kurduğu entrika buna örnektir. Erkek karakterler ayrıca toplumsal düzeni sürdürme işleviyle toylar, avlar ve savaşlarla topluluğun birliğini sağlamaktadırlar.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada, Dede Korkut Hikâyeleri toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiş ve kadın ile erkek karakterlere atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri özel alan ve kamusal alan bağlamında değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda; hikâyelerdeki toplumsal yapı ve cinsiyet rollerinin dönemin ataerkil kültürel kodlarını güçlü bir şekilde yansıttığı görülmüştür.

Kadın karakterlerin özel alanda daha çok annelik, eş ve sadakat, fedakârlık ve zarafet gibi rollerle öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda kadına ait rollerden olan anneliğin, yalnızca biyolojik bir işlev olarak değil, aynı zamanda koruyucu, şefkat gösteren ve aile bütünlüğünü ayakta tutan bir misyonla tanımlandığı görülmüştür. Burla Hatun'un eşine sadakati, Banu Çiçek'in hem güzelliği hem de eş olarak seçkinliği, kadınlara yüklenen geleneksel rolleri ortaya koyarken; Deli Dumrul'un annesinin oğlunu yaşatmak için kendi canını feda etme arzusu, kadınların fedakârlık boyutunu yansıtan sonuçlar arasındadır. Bektaş ve Barut (2021), “Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Aileve Toplumsal Cinsiyet” isimli çalışmasında da kadınların genellikle saf, masum, sevimli, fedakâr, aile bütünlüğüne bağlı, sevgi ve şefkatle özdeşleştirildiği; erkeklerin ise bencillik, güç, kudret, merhametsizlik ve realizm gibi toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve rollerle betimlendiği sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla her iki çalışmada da kadın karakterlere benzer biçimde fedakârlık, annelik, sadakat ve şefkat rollerinin yüklenmiş olması, toplumsal cinsiyet algısında bu tür kalıp yargıların tarihsel olarak varlığını ve sürekliliğini kanıtlar niteliktedir.

Araştırmada Dede Korkut Hikâyeleri'nde kadınların kamusal alanda da varlık gösterdikleri, cesaret, akıl yürütme, arabuluculuk ve barış sağlama gibi rolleri de üstlendikleri tespit edilmiştir. Banu Çiçek'in er meydanında sergilediği yiğitlik ya da annelerin oğullarına öğüt vererek toplumsal çatışmaları yatıştırma çabaları, kadınların yalnızca ev içiyle sınırlı olmadığını, toplumun dengesi için de önemli bir rol üstlendiklerini göstermektedir.

Erkek karakterlerin ise özel alanda öncelikle soy devamı, babalık, hiyerarşi ve aile onurunu koruma sorumluluklarıyla betimlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Dirse Han'ın çocuksuzluk yüzünden aşağılanması, erkek evlat sahibi olmanın toplumsal itibarla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Devci, Belet ve Türe'nin (2013) çalışmasında, erkek karakterlerin ise daha çok soy devamı ve babalık, otorite ve hanlık, güç, kudret ve kahramanlık, ayrıca merhametsizlik ve realizm

gibi toplumsal rollerde betimlendiği görülmektedir. Nitekim Dirse Han oğlu Boğaç Han boyunda, Dirse Han'ın "Oğlu kızı olmayanı Allah hor görmüştür, biz de hor görürüz!" sözleriyle erkek evlâda sahip olmanın itibarla doğrudan ilişkilendirilmesi bu duruma örnektir. Baba-oğul ilişkilerinde itaat kültürü, erkeklerin aile içinde otorite figürü olduğunu yansıtırken; Boğaç Han'ın babasını affetmesi, erkeklerden beklenen merhamet ve bağışlama erdemini göstermektedir. Kamusal alanda ise erkeklerin, hanlık ve otorite, yiğitlik ve kahramanlık, rekabet ve toplumsal düzeni sürdürme gibi rollerin taşıyıcısı olduğu görülmektedir. Bayındır Han'ın toy düzenlemesi, Boğaç Han'ın azgın boğayı öldürmesi ya da Basat'ın Tepegöz'ü yenmesi, erkeklerin savaş, kahramanlık ve liderlik üzerinden toplumun varlığını koruyan başat figürler olarak konumlandırıldığını ortaya koymaktadır. Yücel Çetin ve Mangır'ın (2021) toplumsal cinsiyet rollerinin çocuk kitaplarına yansımaları inceledikleri çalışmada da evin reisinin erkek olması, cesur bir kadının "erkek" sıfatıyla nitelendirilmesi ve erkeğin kadın üzerinde her türlü hakka sahip olduğuna dair ifadeler tespit edilmiştir. Bununla birlikte ev işleri, çocuk bakımı, soba yakımı gibi özel alana ait işler de kadına ait roller olarak ifade edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, toplumsal cinsiyet rollerinin Dede Korkut hikâyelerinde genellikle kamusal alan = erkek, özel alan = kadın kalıbına oturtulduğunu göstermektedir. Literatürde yer alan araştırmalarda da edebi eser ve ders kitaplarında kadınların çoğunlukla görünmez kılındığı, daha çok ev ve çocuk bakım işleriyle ilişkilendirildiği, buna karşılık erkeklerin kamusal alanda ön planda konumlandırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. (Bektaş ve Barut, 2021; Demirel, 2010; Özer, Karataş ve Ergun, 2019; Reyhanoglu ve Bal, 2021).

Ancak Dede Korkut Hikâyeleri'nde kamusal alan ve özel alan dağılımı kesin ve değişmez değildir; bazı kadın kahramanlar (ör. Banu Çiçek, Burla Hatun) kamusal alana çıkarak aktif bir kahraman ya da stratejist olarak konumlanırken; bazı erkek karakterler (ör. Boğaç Han'ın babasına karşı affediciliği) geleneksel sertlik ve otorite kalıplarının dışına çıkabilmektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin hikâyelerde hem geleneksel normları pekiştiren hem de kalıpları zorlayan istisnalar barındırdığını göstermektedir. Deveci, Belet ve Türe'nin (2013) çalışmasında da belirtildiği üzere, Dede Korkut Hikâyeleri'nde kadın karakterlere genellikle "annelik", "eşe bağlılık", "aile bütünlüğünü koruma", "fedakârlık", "sevgi", "şefkat" ve "güzellik" gibi toplumsal roller atfedilmektedir. Fakat, kadınların yalnızca ev içiyle sınırlı kalmayıp gerektiğinde hakkını aramak için savaşıma ve akıl yürütme gibi kamusal alanda da rol üstlendikleri de vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak, Dede Korkut Hikâyeleri yalnızca Oğuz toplumunun kültürel değerlerini değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin tarihsel kökenlerini, aile içi ve kamusal alandaki iş bölümlerini ve bu rollerin zaman zaman nasıl müzakere edildiğini ortaya koyan önemli bir edebi ve sosyolojik kaynaktır. Bu bağlamda çalışma, tarihsel anlatıların bugüne bakan yüzünü dilsel ve kültürel kanıtlarla açığa çıkararak, günümüz eğitim programlarında değer, eşitlik ve toplumsal cinsiyet farkındalığı temelli içeriklerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma kapsamında insan katılımcılardan veri toplanmadığı, kişisel bilgi içeren herhangi bir veri kullanılmadığı ve deneysel bir müdahale yapılmadığı için etik kurul izni gerekmemektedir. Araştırma, bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür.

Yazarların Katkı Oranı

Bu çalışma, birinci yazar (%40), ikinci yazar (%35) ve üçüncü yazarın (%25) ortak katkılarıyla hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar, bu çalışma kapsamında herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığını beyan ederler. Çalışmanın hazırlanması, yürütülmesi veya yayımlanma sürecinde hiçbir kişi, kurum ya da kuruluşla çıkar çatışması içerisinde olunmamıştır.

Kaynaklar

- Bektaş, M. ve Barut, Y. (2021). Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde aile ve toplumsal cinsiyet. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 232-247.
- Berktaş, F. (2021). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında kadın: Hristiyanlıkta ve İslamiyet'te kadının statüsüne karşılaştırmalı bir yaklaşım*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Butler, J. (1990). *Gender trouble*. New York: Routledge.
- Cornell, D. (2016). *The philosophy of the limit*. Routledge.
- Demirel, E. (2010). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Deveci, H., Belet, D. ve Türe, H. (2013). Dede Korkut hikâyelerinde yer alan değerler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 294-321.
- Doğan, İ. (2009). *Dünden bugüne Türk ailesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. Remzi Kitabevi.
- Ergin, M. (2003). *Dede Korkut kitabı*. (M. Şahin & H. Kadıköylü, Yay. Haz.).
- Eşitti, A. S. (2020). Kürk Mantolu Madonna'da eril iktidarın yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiye Araştırmaları (HÜTAD)*, (32), 111-136.
- Karaşah, Z. Ş. (2006). *Dede Korkut Hikâyelerinde sıfat-fiiller ve zarf-fiiller*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Oakley, A. (1972). *Sex, gender and society*. London: Temple Smith.
- Özer, D. A., Karatas, Z. ve Ergun, O. R. (2019). Analysis of gender roles in primary school (1st to 4th Grade) Turkish textbooks. *Eurasian Journal of Educational Research*, 19(79), 1-20.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. SAGE Publishing.
- Reyhanoğlu, G. ve Bal, M. H. (2022). Toplumsal cinsiyet bağlamında Âşık Şevki Halıcı'nın hikâyelerinde kadın. *Korkut Ata Türkiye Araştırmaları Dergisi*, (8), 899-924.
- Sapir, E. (1985). *Selected essays* (Vol. 342). University of California Press.
- Saraçgil, A. (2005). *Bukalemun erkek*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Torun, Y. (2011). Dede Korkut hikâyelerinde barınma ile ilgili sözler ve bu sözlerin birliktelik kullanımları üzerine. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(3), 1251-1263.
- Wiesner-Hanks, M. E. (2020). *Tarihte toplumsal cinsiyet: Küresel bakış açıları* (Çev. M. Çiyan Şenerdi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Yalçın, S. K. ve Şengül, M. (2004). Dede Korkut hikâyeleri'nin çocuk eğitimi açısından öne sürdüğü değerler ve ortaya çıkarmak istediği tip üzerine bir değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(12), 209-223.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yücel Çetin, D. ve Mangır, M. (2021). Çocuk kitaplarında cinsiyet algısının dile yansımaları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(1), 166-187.
- Yuval-Davis, N. (2016). *Cinsiyet ve millet* (Çev. A. Bektaş). İstanbul: İletişim Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

Language is one of the most distinctive characteristics that differentiates human beings from other living creatures, functioning not only as a tool for communication but also as the carrier of collective memory and the foundation of cultural continuity (Ergin, 2003). As societies evolve, language and culture mutually shape each other, influencing thought patterns and the construction of social roles (Sapir, 1985). In this context, sociolinguistics provides a framework to examine how language interacts with social differentiations-such as class, ideology, generation, and especially gender (Dökmen, 2010).

The Book of Dede Korkut, one of the masterpieces of Turkish narrative culture, reflects the social, moral, and cultural values of the Oghuz Turks through its depictions of family structures, heroism, and social order (Ergin, 2003; Torun, 2011). The stories not only narrate epic adventures but also convey values such as honor, loyalty, and courage through gendered roles (Yalçın and Şengül, 2004). This study aims to explore how gender roles are constructed linguistically and narratively in The Book of Dede Korkut.

Method

The study employed a qualitative research design based on document analysis, and data obtained from the stories were analyzed using content analysis. Document analysis is a qualitative research technique used to systematically examine written, printed, or visual materials, particularly in situations where direct observation or interviews are not conducted. This study was conducted in accordance with the principles of research and publication ethics. Ethics committee approval was not required because the research was conducted using document analysis and did not involve any human participants, interviews, surveys, or experimental procedures. The dataset for the study was obtained through document analysis within a qualitative research framework. The study sample consisted of twelve stories from The Book of Dede Korkut. During the data analysis process, gender-related expressions in the texts were first identified and coded. Based on these codes, the researcher's interpretations were combined with theoretical frameworks from the literature to create themes. The analysis process was meticulously conducted to ensure the reliability of the study. The codes and themes obtained from the stories were individually examined by the researchers and then compared for consistency. Differences in interpretation were discussed until consensus was reached, thus increasing inter-coder reliability. To strengthen the validity of the findings, direct quotes from the stories were included, ensuring clear observation of the relationship between the identified themes and the text. Furthermore, the analysis process was reported in detail to ensure transparency and reproducibility of the research.

Findings

Document analysis has revealed that the social roles assigned to male and female characters in the Dede Korkut Stories differ significantly, but some characters push these boundaries and transcend traditional stereotypes. Female characters are primarily defined by their roles as mothers, caregivers, and protectors of family unity. Women are also understood to assume the responsibility of marital fidelity and upholding family honor.

Themes of sacrifice and resilience associated with female characters are frequently emphasized in the narratives. The image of a woman who sacrifices her own needs for her family, patiently endures hardships, and bears emotional burdens reflects the roles assigned to women within a patriarchal structure. However, it has also been found that women are not limited to domestic roles.

Male characters, on the other hand, are depicted as dominant actors in the public sphere. Lineage continuity and paternal responsibilities constitute another important component of male roles; Dirse Han's shame at being childless reflects this expectation. Male figures are also depicted within the dynamics of hierarchy, competition, and power struggle. However, scenes like Boğaç's forgiveness of

his father reveal that masculine identity is not limited to power and authority but also encompasses compassion and moral virtue. Generally, the stories associate women with the private sphere and men with the public sphere; however, the actions of certain characters who challenge these norms demonstrate that gender roles in the narratives are not entirely rigid.

Conclusion, Discussion and Recommendations

Research findings reveal that the social structure and gender roles in the stories strongly reflect the patriarchal cultural codes of the period.

It was concluded that female characters are more prominent in the private sphere through roles such as motherhood, spousal fidelity, self-sacrifice, and elegance. In his study titled "Family and Gender in Ömer Seyfettin's Stories," Bektaş and Barut (2021) concluded that women are generally depicted as pure, innocent, attractive, self-sacrificing, devoted to family unity, and associated with love and compassion, while men are depicted through gender stereotypes and roles such as selfishness, power, strength, ruthlessness, and realism.

It was concluded that in the private sphere, male characters are primarily depicted with responsibilities related to lineage continuation, fatherhood, hierarchy, and protecting family honor. Deveci, Belet, and Türe's (2013) study shows that male characters are more often portrayed through social roles such as lineage continuation and fatherhood, authority and khanship, power, might, and heroism, and through ruthlessness and realism.

Research results indicate that gender roles in the Dede Korkut Stories are generally framed as "public sphere = man" and "private sphere = woman." Studies in the literature have also concluded that women are often rendered invisible in literary works and textbooks, often associated with household and childcare duties, while men are prominently positioned in the public sphere (Reyhanoğlu and Bal, 2021; Bektaş and Barut, 2021; Demirel, 2010; Özer, Karataş, and Ergun, 2019).

However, the distinction between public and private spheres in the Dede Korkut Stories is not rigid and fixed; some female protagonists (e.g., Banu Çiçek, Burla Hatun) step into the public sphere and act as active heroes or strategists, while some male characters (e.g., Boğaç Han's forgiveness of his father) depart from traditional stereotypes of harshness and authority. This suggests that gender roles in the stories contain exceptions that both reinforce and challenge traditional norms.